

HOE BESPREEK JE HET ISRAËLISCH-PALESTIJNSE CONFLICT?

Deze vraag beantwoordt TerInfo op haar website en is na de gebeurtenissen van 7 oktober weer bijzonder actueel. TerInfo is een project van de Universiteit Utrecht. Na bijvoorbeeld terroristische aanslagen of politiek geweld maken deskundigen onder meer lesmateriaal voor scholen. *M&P* legde TerInfo een aantal specifieke vragen voor naar aanleiding van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden.

Raden jullie docenten aan om de gebeurtenissen in Israël proactief in de les te bespreken?

'Of je het proactief in de les bespreekt hangt van verschillende factoren af. Ten eerste is het afhankelijk van je band met de klas. Als je geen veilige omgeving kunt garanderen, is het waarschijnlijk niet verstandig om dit op te pakken. Een docent moet daar zelf in kunnen beslissen. Als je denkt dat dit niet lukt, kun je beter schoolbreed overleggen welke docent de expertise heeft en een veilige sfeer kan creëren in de klas.

Als je het bespreekt, volg dan deze drie stappen die we bespreken in onze blog (<https://ter-info.nl/hoe-bespreek-je-het-israelisch-palestijns-conflict>).

STAP 1

Benoem allereerst beknopt en zo feitelijk mogelijk wat er aan de hand is en leg de Nederlandse en internationale rechtstatelijke context uit. Dat is de basis.

STAP 2

Laat zien dat er uiteenlopende meningen over het conflict zijn. Hier kun je ook andere perspectieven benoemen, van andere landen, of andere groepen.

STAP 3

Ga het gesprek met leerlingen aan. Het is belangrijk om je te realiseren dat leerlingen heel geëmotioneerd kunnen zijn, dus het is belangrijk om ruimte te geven aan deze emoties. In sommige gevallen kan het goed zijn nog na te denken over regels over het voeren van een gesprek. Meningen mogen niet ten

koste van anderen gaan. Hier is een balans nodig tussen uitnodigen en begrenzen. In een klas zou echter relatief veel ruimte voor verschillende meningen moeten zijn, want dit is de context om met leerlingen in gesprek te gaan; ook over de mogelijke consequenties van meer extreme meningen.'

TerInfo publiceerde een bericht met achtergronden en adviezen over de vraag *Hoe bespreek je het Israëlisch-Palestijns conflict?* Het is niet de eerste keer dat jullie aandacht aan dit conflict besteden. Is het bespreken van de gebeurtenissen van dit weekeinde lastiger dan het bespreken van eerdere gebeurtenissen in deze regio?

'Het is altijd lastiger om een conflict te bespreken als je er midden in zit. Na een aanval, aanslag of andere heftige gebeur-

tenis zullen de emoties bij leerlingen heviger zijn, zeker bij leerlingen die zich sterk met bepaalde partijen in het conflict identificeren. Op zulke momenten zie je dat mensen extremer in hun standpunten worden en zich minder empathisch jegens andere groepen en mensen met andere meningen kunnen opstellen. De nuance is dan vaak het eerste slachtoffer. Uit onderzoek (ook van TerInfo, zie onze website: <https://ter-info.nl>) blijkt dat het bieden van een historiserend kader kan helpen om even uit het moment van het heden te stappen. Je hebt als docent hier echter wel historische kennis voor nodig. We hopen dat de artikelen op onze website hierbij kunnen helpen. Deze stap is een lastige, omdat leerlingen het vaak over hun hedendaagse verhalen willen hebben. Toch is het belangrijk om dit te proberen, het opent namelijk de deur naar een meer genuanceerdere, gecontextualiseerde bespreking van de kwestie.'

In deze tekst staat dat Hamas een terroristische organisatie is. Dit is de visie van onder meer de Verenigde Staten en de Europese Unie. Jullie adviseren docenten om officiële standpunten te volgen. Er zijn echter ook landen die Hamas niet als terroristische organisatie zien. Raden jullie docenten aan om tijdens de les Hamas ook een terroristische organisatie te noemen?

'We leven in Nederland en moeten ons houden aan de rechtstatelijke kaders van ons land. Dit kader is ook belangrijk om aan de leerlingen mee te geven. Als Hamas door Nederland, de Europese Unie of de Verenigde Naties als terroristische organisatie is gekwalificeerd, raden we aan dit over te nemen. Dit zijn de kaders waar we mee te hebben maken. Dat kan immers ook directe gevolgen hebben voor mensen die zich niet aan die kaders houden. Het steunen van een terroristische organisatie kan namelijk strafrechtelijke gevolgen hebben.

In de jaren dat Islamitische Staat actief was, zijn jongeren wel veroordeeld voor het sympathiseren met die organisatie. Veel docenten zijn zich hiervan niet bewust. Het is belangrijk leerlingen hiervan bewust te maken en ze hiertegen te beschermen. Uiteraard kun je daarna bespreken dat Hamas niet door alle landen en niet door iedereen als een terroristische organisatie wordt gezien, en je kunt uitleggen waarom dat zo is, maar dan nog geldt, dat vermeende hoge doelen niet lage middelen legitimeren. Iemand die als vrijheidsstrijder wordt

gezien kan heel goed ook een terrorist zijn. Hoe dan ook, voor TerInfo en voor scholen in Nederland is het nationale en internationale rechtstatelijke kader waarin wij leven leidend, en dat moet bij alle terroristische aanslagen van welke groepering dan ook zo zijn.'

Op sociale media zijn beelden te vinden van de gebeurtenissen in Israël en Gaza. Soms zien leerlingen beelden die hun docenten niet zien. Hoe moet een docent reageren als een leerling bijvoorbeeld verwijst naar bepaalde beelden om zijn/haar standpunt kracht bij te zetten?

'Dit is lastig en hangt heel erg af van de context in de klas en om welk beeld het gaat. Je kunt terugvallen op een aantal vragen om de leerling te laten reflecteren op media- en brongebruik. Op deze manier kom je ook te weten waar het beeld vandaan komt. Voorbeelden van dit soort vragen:

- Wie heeft de bron geschreven/gemaakt?
- Wat is de achtergrond van de maker?
- Waarom is de bron gemaakt?
- Wanneer is de bron gemaakt?
- Op welk platform is de bron gedeeld?
- Wat voor soort bron is het?
- In hoeverre vind je het platform betrouwbaar en waarom?
- Is de bron representatief? Komt de bron overeen met andere informatie?
- Zijn er bronnen die andere perspectieven laten zien?

Het kan soms ook beter zijn om er niet op in te gaan. Je kunt dan bijvoorbeeld zeggen "Ik kom straks naar je toe en dan wil ik even zelf die bron zien". Je brengt het gesprek dan terug van de klas naar het individu. Ten slotte kun je bespreken waarom er verschillende perspectieven in de klas zijn en hoe dit mede komt door wat leerlingen op sociale media zien. Om verschillende perspectieven in de klas in kaart te brengen, verwijzen we naar de de-escalerende opdracht die we opstellen naar aanleiding van de aanval van Hamas op Israël op 7 oktober (<https://ter-info.nl/lesmateriaal/de-escalatie-bespreken-aanval-hamas-op-israel>). Verder kun je ook uitleggen dat beelden van geweld slecht zijn voor de ontwikkeling van jongeren; het kan afstompend en ontmenselijkend werken.'

Sommige beelden en foto's zullen via sociale media door jongeren naar elkaar worden (door)gestuurd. Dit gebeurt buiten het zicht van docenten (en ouders). Toch kan dit ook tot onzekerheden, angst en spanningen leiden. Welk advies geven jullie in dit geval aan scholen? Moeten en kunnen scholen hier proactief iets mee doen?

'Ja, wij denken dat het goed is om dit bespreekbaar te maken. Hiervoor doen we een voorstel in onze blog. Leerlingen kunnen actief een bijdrage aan de-escalatie leveren door bijvoorbeeld niet dit soort heftige beelden te delen. De beelden kunnen inderdaad tot spanningen en angst leiden. Daarnaast moet de docent ook uitleggen dat je door het delen van filmpjes van organisaties die Nederland als terroristisch kwalificeert zelf ook strafrechtelijk in de problemen kunt komen. Ook hier zijn docenten zich vaak niet van bewust. Ten slotte voelen leerlingen zich vaak machteloos na een zo'n heftige gebeurtenis als deze terroristische aanslag. Door met leerlingen te bespreken hoe ze zelf aan een vreedzame en eerlijke samenleving kunnen bijdragen, krijgen ze weer meer een gevoel van controle, waardoor hun angst wellicht afneemt. Het niet delen van filmpjes is hierin een belangrijke stap.

In alle gevallen is het in tijden van spanning belangrijk realistisch te zijn, maar leerlingen tegelijkertijd ook hoop en perspectief te bieden. Hoe moeilijk dat in deze situatie ook is, zij zijn de toekomst. Ten slotte is het belangrijk dat je dit soort complexe en gevoelige kwesties niet alleen "in oorlogstijd" bespreekt, maar er in "vredestijd" al aandacht aan geeft. Als het goed is hebben leerlingen in een eerder stadium al met kritisch media-gebruik geoefend (zie bovenstaande vragen). Je hebt dan al een veilige klassensfeer opgebouwd en met lastige thema's geoefend op het moment dat het minder urgent was. Ook zou je als docent al inzicht moeten hebben in de verschillende achtergronden van je leerlingen en mogelijke gevoeligheden. Als je hier niet op kunt terug vallen, is het lastig om urgente conflicten goed te bespreken. Het is dus belangrijk om hier het hele jaar door mee te oefenen.' ♦

Het TerInfo-lesmateriaal *Hoe bespreek je het Israëlisch-Palestijns conflict?* vindt u op de website: <https://ter-info.nl/hoebespreek-je-het-israelisch-palestijns-conflict>

INTERVIEW MET UNIVERSITAIR DOCENT
GESCHIEDENIS VAN DE MENSENRECHTEN PETER MALCONTENT

'MAAK BEGRIPPEN IN DE KLAS BESPREEKBAAR'

Peter Malcontent is als docent-onderzoeker en universitair docent verbonden aan de Universiteit Utrecht. Na de aanval van Hamas op Israël en de Israëlische reactie hierop schoof Malcontent als deskundige aan bij televisieprogramma's om de gewelds-eruptie en de gevolgen hiervan te duiden. *M&P* sprak met hem.

IVO PERTIJS

Hoe gaat u als docent om met begrippen zoals *bezette gebieden* en *terrorisme* als u het conflict met studenten bespreekt?

'Ik leg dit soort kernbegrippen uit. Over deze begrippen kun je discussiëren. De een zegt dit, de ander zegt dat. Termen die ik altijd gebruik zijn *Palestijnse gebieden* of *Palestijnse bezette gebieden*. Palestijnse gebieden, omdat Gaza en de Westelijke Jordaanoever van oudsher Palestijnse gebieden zijn; daar wonen veel Palestijnen. Van de Westelijke Jordaanoever kun je in elk geval zeggen dat het Palestijns bezet gebied is. Voor Gaza is dit natuurlijk wat lastiger, omdat Israël het daar niet helemaal voor het zeggen heeft. Dat wil zeggen: in Gaza zelf niet, omdat daar een andere regering zit in de vorm van Hamas. Israël heeft wel alles te zeggen over de buitengrenzen van Gaza. Daarom zou je kunnen zeggen dat het eigenlijk nog bezet gebied is. Ik ben altijd erg voorzichtig. Dit leerde ik door de jaren heen. Termen als *terrorisme* en *terreur* worden

gemakkelijk in de hand genomen. Ik leg uit dat er veel redenen zijn om dat wat Palestijnse organisaties zoals Hamas doen als terroristisch af te beelden. Afhankelijk van waar leerlingen of studenten staan probeer ik meestal duidelijk te maken dat er meerdere definities van terrorisme zijn, maar er is geen standaarddefinitie, verdragsdefinitie of een definitie die de Verenigde Naties gebruiken. De belangrijkste definities die wel bestaan besteden veel aandacht aan terreurdaden en beschouwen bepaalde organisaties die niet als staten verbonden zijn als terroristische organisaties. In die definities wordt nooit verwezen naar staten die terreur bedrijven. Als je in je klas over terroristische Palestijnse organisaties praat, dan krijg je gemakkelijk de vraag terug over wat Israël doet. Hoe noem je dat dan? Om dat voor te zijn spreek ik altijd van geweld of extreem geweld, zodat je van die discussie af bent. Je moet in elk geval termen als terrorisme en terreur bespreekbaar maken. Anders krijg je jij-bak-discussies. Zeg niet het is dit of dat, maar maak begrippen bespreekbaar.'

Westerse wereldleiders spraken hun openlijke steun aan Israël uit. Was deze eensgezindheid - vanuit een historisch perspectief - bijzonder?

'Veel van de westerse steun is terug te voeren op de Holocaust en de schuldgevoelens die daarover lang hebben bestaan en nog steeds bij een flink deel van westerse landen aanwezig zijn. Daarbij komt dat veel mensen in het Westen met een christelijke geloofsovertuiging zich verwant voelen met het joodse volk. Ten dele zijn dit verwante religies. Ze zijn ook verschillend. Lange tijd werden joden gediscrimineerd, maar die verwantschap is er natuurlijk wel. Het huidige Israël is door met name Europese joden ontwikkeld. Sowieso hebben we daar een sterkere band mee. Kijk wat er nu in Soedan gebeurt: in Darfur vindt een genocide plaats die erger is dan wat er in de Palestijnse gebieden gebeurt. Daar besteden we minder aandacht aan. De gemiddelde Nederlander heeft niet zoveel met de Soedanees. De eensgezindheid in de westerse wereld is terug te voeren op schuldgevoel vanwege de Holocaust. Dat

is de belangrijkste factor. Wat ook een rol speelt is dat al erg lang, voor de Verenigde Staten in het bijzonder maar ook voor Europa, Israël een westers bolwerk is in een islamitische wereld die men niet helemaal onder controle heeft en waar continue conflicten plaatsvinden. Voor zowel Europa als de Verenigde Staten is het Midden-Oosten strategisch en economisch belangrijk vanwege de olie in de Arabische landen. Het is van belang om daar sterke partners te hebben. Israël is altijd zo'n sterke partner geweest. Die wil je behouden. Daar kun je op bouwen en laat je niet zomaar vallen. Israëliërs hebben ook nog vaak familieleden in joodse gemeenschappen in Europa. Dat ligt gevoelig. De reflex is dan snel: "Wij zijn voor Israël". Samen en eensgezind.'

Voor niet-experts is het lastig om de (machts)positie van Hamas in Israël en in de regio te duiden. Hoe zou u deze omschrijven?

'Hamas is een bijzondere organisatie. Het is niet zomaar een terroristische organisatie of een organisatie die zich alleen op het gebruik van extreem geweld richt. Hamas is ook een politieke partij die het in Gaza helemaal voor het zeggen kreeg. In 2006 nam Hamas deel aan democratische verkiezingen in Gaza en de Westelijke Jordaanoever. Dit was de eerste en de laatste keer. Hamas won deze verkiezingen. Hamas bestuurt Gaza, maar wel repressief. Je moet daar niet zeggen dat je tegen Hamas bent. Van oudsher voorziet de organisatie de aanhangers en de bevolking van sociaaleconomische hulp. Hamas is ook een maatschappelijke organisatie. Dat maakt de positie van Hamas bijzonder. In dat opzicht is de organisatie vergelijkbaar met Hezbollah in Libanon. Tussen die twee organisaties is echter een belangrijk verschil. Hamas hangt de soennitische islam aan en Hezbollah de sjjiitische islam.'

In de media gaat het ook over de mogelijke betrokkenheid van Iran bij het recente Hamas-geweld. Hoe zou u de opvallende relatie tussen Iran en Hamas omschrijven?

'Eigenlijk is de relatie raar. Hamas is een soennitische organisatie en Iran is sjjiitisch. Ze hebben allebei een gemeenschappelijk doel: de vernietiging van de staat Israël. Iran wil niets te maken hebben met de Israëlische aanwezigheid in wat voorheen Palestina was. Hamas heeft dezelfde overtuiging, omdat het een

eigen staat wil stichten in het gebied waar nu Israëli's wonen. Daarin vinden ze elkaar en daarom steunt Iran Hamas met geld en middelen. Ze hebben meer gemeenschappelijke doelstellingen. De afgelopen jaren zagen we steeds meer toenadering tussen Arabische landen en Israël. Bahrein, Qatar, de Verenigde Arabische Emiraten en Marokko tekenden de afgelopen jaren vredesverdragen met Israël. Sinds de oorlog van 1948 waren Arabische landen de facto in oorlog met Israël. De Arabische landen hebben belang bij deze vredesverdragen. In het Midden-Oosten is er namelijk een groter conflict dat het Israëlisch-Palestijnse conflict overstijgt. Dat is het conflict tussen Saoedi-Arabië en Iran. Saoedi-Arabië als vertegenwoordiger van de soennitische islam en Iran van de sjjiitische islam. Beide landen lusten elkaar niet en zoeken bondgenoten. Sommige Arabische staten kijken met argusogen naar Iran en zoeken andere sterke bondgenoten, bijvoorbeeld vijanden van Iran. Israël is zo'n vijand. Mede om die reden zijn er gesprekken tussen Saoedi-Arabië en Israël. Deze kwamen tot stilstand als gevolg van het geweld van Hamas. Hamas liet aan Saoedi-Arabië zien dat er nog steeds een Palestijns verzet bestaat. Arabische landen, waaronder Saoedi-Arabië, weten dat hun bevolking nog erg pro-Palestijns is. Saoedi-Arabië is weliswaar een dictatuur, maar het bestuur moet in eigen land wel een klein beetje rekening houden met de publieke opinie. Eigenlijk hebben zowel Iran als Hamas belang bij deze acties, omdat het daarmee de vredesbesprekingen tussen Israël en Saoedi-Arabië kan verstoren. Tot nu toe is dat goed gelukt.'

Iran levert ook drones aan Rusland. Hoe zou u de positie van Iran op het wereldtoneel omschrijven?

'Wat er nu in het Midden-Oosten gebeurt is *core business* voor Iran. Op allerlei mogelijke manieren probeert Iran via andere partijen - of het nu Hamas, de Hezbollah-beweging in Libanon of de Houthis-milities in Jemen zijn - de eigen positie in het Midden-Oosten zoveel mogelijk te versterken. Als Iran dat met wapens en drones kan doen, dan is dat belangrijk. Het is de vraag of Iran om principiële redenen of voor machtsuitbreiding relaties met Rusland heeft. Als je gehaat wordt door de ene supermacht, de Verenigde Staten, dan zoek je steun bij een andere om nog wat onder-

steuning te hebben op het internationale toneel. Vanuit een cultureel en historisch perspectief zijn de relaties van Iran met organisaties die het land in het Midden-Oosten steunen diepgaander.'

Welke positie neemt Rusland in het Israëlisch-Palestijnse conflict in?

'Rusland roept op tot vredesbesprekingen. Enerzijds zegt Rusland dat wat Israël doet niet goed is en dat het Palestijnse verhaal moet worden verteld. Dat is voor de vuist weg. Ook Rusland onderhoudt relatief goede betrekkingen met Israël. Door de geschiedenis gaan die betrekkingen op en neer. Deze waren slecht, maar zijn nu beter. Dat heeft te maken met de instabiele situatie in Syrië. Voor zowel Israël als Rusland is het van belang dat er in Syrië rust is. Rusland steunt het Assad-regime. Israël grenst aan Syrië. Op dat terrein werken Israël en Rusland achter de gordijnen samen om de stabiliteit te bewaren. Rusland heeft er geen belang bij om een actieve rol in het Israëlisch-Palestijnse conflict te spelen. Rusland vindt het natuurlijk leuk om op dit moment te zeggen dat de Palestijnen onrecht wordt aangedaan, omdat de Verenigde Staten als belangrijkste vijand van Rusland juist achter Israël staan.' ♦